

ACADEMIA FRANCEZĂ ȘI ROLUL SĂU ÎN FORMAREA LIMBII FRANCEZE ACTUALE

Franceza este o limbă romanică. Gramatica și o mare parte din vocabularul său au izvorât din formele orale și populare ale limbii latine, așa cum uzul le-a transformat încă din epoca romană. „Jurămintele de la Strasbourg” (842), care au sigilat alianța dintre Charles le Chauve și Louis le Germanique, sunt considerate drept cele mai vechi documente scrise în limba franceză.

În Evul Mediu, limba franceză avea mai multe dialecte care variau considerabil de la o regiune la alta. În principal, se distingeau vorbitorii dialectului *oïl*, în partea de Nord, și vorbitorii dialectului *oc*, în partea de Sud a țării. Prin ferma hotărâre a monarhiei capetiene, dialectul *oïl* este cel care se va impune în mod progresiv.

Tot în această epocă, se poate afirma că Franța era, ca și celelalte țări europene, o zonă bilingvă: limba vulgară, cea a operelor literaturii vechi (*La chanson de Roland*, *Le roman de la rose*), era vorbită de cea mai mare parte a populației, iar latina era limba clericilor, a Bisericii, a savanților, a intelectualilor. Limba latină era, de asemenea, idiomul comun care permitea comunicarea între popoarele cu dialecte mai mult sau mai puțin individualizate.

În ciuda progresului limbii franceze, această coexistență se prelungește până în secolul al XVII-lea și chiar mai târziu, în cadrul Universității și în cel al Bisericii.

Răspândirea limbii franceze este proporțională, în mare parte, cu progresul administrației și cel al justiției regale, iar avântul și răspândirea acesteia au fost factori hotărâtori în construirea națiunii franceze. Cele două articole din ordonanța de la Villers – Cotterêts semnate de către François I, în august 1539, aduc un suport juridic acestui proces.

În aceste articole, se cere ca toate hotărârile și procedurile justiției să fie realizate într-o manieră clară, pentru a nu lăsa loc de interpretare. De asemenea, se cerea ca toate registrele, testamentele, contractele, sentințele să fie înregistrate în limba maternă, adică în franceză.

Manifestul grupului care se va numi „Pleiada” proclama, exact la 10 ani de la apariția ordonanței mai sus menționate, excelența și preeminența limbii franceze în ceea ce privește poezia. După cum se poate observa, limba franceză răspunde, în același timp, unor cerințe politice, juridice și literare.

Aceeași cerință va duce la crearea Academiei franceze, în 1635. Richelieu a fondat Academia pentru a oferi regatului axat pe o politică externă o limbă și un stil care să îl reprezinte și să îl întărească. Scopul Academiei era acela de a transforma franceza într-o limbă pură, elocventă și capabilă să răspundă cerințelor din domeniile științific și artistic.

Dispozitivul imaginat de Richelieu a fost atât de bine organizat, încât a rezistat de-a lungul secolelor fără să fi suferit vreo modificare majoră.

Puterea monarhiei franceze, rafinamentul culturii, îmbunătățirile aduse limbii de către Academie și de către gramaticieni, influența deloc negliabilă a populațiilor protestante emigrante, au făcut ca limba franceză să depășească rapid, în secolele XVII și XVIII, granițele țării. Era limba aristocrației și a persoanelor culte din nordul Europei, în Germania, Polonia, Rusia... Era, de asemenea, și limba diplomației. Toate marile tratate au început să fie redactate în franceză. Imperiul acestei limbi le-a depășit pe cel politic și cel economic din Franța.

De la prima ediție a Dicționarului Academiei, care reprezenta deja un efort normativ fără precedent, ortografia limbii franceze s-a transformat considerabil, atât din cauza evoluției sale naturale, cât și datorită intervenției motivate a Academiei, a lexicografilor și a gramaticienilor. În studiul ortografiei limbii franceze, trebuie să se ia în considerare numeroși factori uneori contradictorii: reguli de pronunție, cele de natură etimologică, concepții ale sistemului de învățământ și ale editorilor și tipăriturilor.

De-a lungul istoriei, Academia s-a angajat să păstreze un echilibru între toți acești factori, experiența dovedind că proiectele abstracte ale reformatorilor nu au fost suficiente pentru a realiza acest lucru. Astfel, în cea de-a șasea ediție a Dicționarului Academiei (1835), s-a hotărât ca toate cuvintele terminate în „-ois”, dar pronunțate de mult timp [e] (*le françois, j'étois*), să își schimbe terminația în „-ais”. Acest tip de reformă fusese reclamat și în secolul precedent de către Voltaire.

În secolul al XIX-lea, dezvoltarea instituțiilor de învățământ a contribuit la fixarea ortografiei limbii franceze. Sistemul educativ avea nevoie de reguli precise care să poată fi transmise elevilor.

În 1900, Consiliul superior de limba franceză a redactat un document care a fost publicat în Monitorul Oficial și care s-a numit „Modificările ortografiei”. Principalele rectificări au fost:

- Alipirea unor substantive compuse (*portemonnaie, pingpong*)
- Armonizarea pluralului substantivelor compuse după cel al substantivelor simple (*un perce-neige – des perce-neiges, un garde-malade – des garde-malades*)
- Posibilitatea de a suprima anumite accente circumflexe pe literele *i* și *u* (*voute, traitre, paraitre*)
- Regulile uzuale de ortografie și de acord să fie aplicate și cuvintelor de origine străină (*un diésel, les médias*)
- Rectificarea câtorva anomalii grafice (*imbécilité, nénufar, relai*)

În ciuda acestor recomandări moderate, presa și-a manifestat dezacordul în privința lor. Cu toate acestea, Academia a aprobat în unanimitate documentul și a rămas fidelă conduitei sale tradiționale cerând ca aceste recomandări să nu fie percepute ca niște constrângeri, ci să pătrundă treptat în uz.

Odată cu trecerea timpului, limba franceză s-a confruntat cu o altă problemă, pătrunderea masivă în vocabular a termenilor anglo-americani. De mai bine de treizeci de ani, autoritățile guvernamentale au completat dispozitivul tradițional de reglare a limbii.

Începând cu anul 1972, au fost înființate comisii ministeriale de terminologie și de neologie. Ele s-au angajat să creeze termenii potriviți pentru noțiunile și obiectele încă nenumite și să indice termenii echivalenți celor străini. Acești termeni au fost impuși și în administrație. Nu se mai spune *tie-break*, ci *jeu décisif*, *baladeur* i-a luat locul lui *walkman*, iar *logiciel* a înlocuit termenul *software*.

În 1975, prin legea „Bas-Lauriol”, s-a hotărât să fie folosită doar limba franceză în domeniul publicității, al audiovizualului, al muncii etc.

În 25 iunie 1992, un nou alineat a fost adăugat în articolul 2 din Constituție: „Limba Republicii este franceza.”

Decretul din 1996 a instituit o nouă comisie generală de terminologie și de neologie. El a oferit substanță dispozitivului de îmbogățire a limbii franceze. Acordul Academiei franceze a devenit indispensabil pentru publicarea în Monitorul Oficial a termenilor recomandați și a definițiilor acestora.

Astfel este confirmată importanța Academiei între instanțele și organismele implicate în apărarea limbii franceze. Rolul său este unul dublu: să vegheze asupra limbii lui Voltaire și să realizeze opere de binefacere.

Prima misiune i-a fost încredințată încă de la origine prin statutul său. Ca să o îndeplinească, Academia a muncit în trecut pentru a fixa limba, pentru a forma un patrimoniu comun tuturor francezilor și celor care vorbesc franceza în toată lumea.

Astăzi, ea acționează pentru a-i menține calitățile și pentru a urma evoluția necesară. Dicționarul său, recomandările și participarea Academiei la diferitele comisii de terminologie au dus la cizelarea și la fixarea uzului limbii.

Cea de-a doua misiune, neprevăzută la început, a fost posibilă datorită distincțiilor și premiilor care i-au fost oferite. Academia decernează anual în jur de 60 de premii literare.

Trebuie menționat, în mod particular, marele premiu al Francofoniei, decernat în fiecare an începând din 1986, distincție care ilustrează interesul constant al Academiei pentru înflorirea limbii franceze în țară și peste hotare.

Academia atribuie și subvenții societăților literare sau savante, ajută familiile numeroase, văduvele, persoanele defavorizate etc. La toate acestea se adaugă și numeroasele burse pe care Academia le-a acordat de-a lungul anilor.

Cristiana Florentina Săraru

BIBLIOGRAFIE:

- www.academie-francaise.fr
- www.fdlm.org
- www.diplomatie.gouv.fr